

Edelstampristagaren: "Offren öppnade upp min själs ögon"

Edelstampriset 2016 tilldelas domare Juan Guzmán Tapia från Santiago. Priset delas ut för exceptionella insatser och stort civilkurage till försvaret av de mänskliga rättigheterna. Han mottar priset ut under en ceremoni på Ridarhuset i Stockholm den 15 november 2016.

Domare Juan Guzmán Tapia från Chile var en konservativ domare i högsta domstolen under sjuttioalet i Chile. Efter Pinochets kupp, 1973, blev han anhängare till diktatorn eftersom han, som många chilensare, ansåg att landet behövde "ordning" och stödde i det tysta den militära regimen. Men 1998 gick hans tankar i en annan riktning. Han var då domare i högsta domstolen i Santiago de Chile och blev oväntat utsedd att undersöka och utreda brotten som diktatorn Augusto Pinochet begått under diktaturen mellan 1973 och 1990. I sin roll som undersökande domare, började bevismaterialet anlända till hans kontor. Guzmán mötte överlevande och började förstå den systematiska brutalitet som militären iscensatt under diktaturen, och som för honom varit okänt fram till dess. Den tidigare konservativa domaren genomgick en personlig förändring: "offren öppnade upp min själs ögon", sa han senare.

För att begränsa alla de fall som kom in koncentrerade han sig på månaden efter kuppen som var den 11 september 1973, och alla de fall som var relaterade till "Dödens karavan", en grupp soldater som reste runt i hela Chile och dödade politiska fångar efter kuppen. Guzmán åtalade sen den tidigare diktatorn på grunderna för kidnappning och mord. Han genomförde undersökningar i hela landet för att hitta kvarlevor av de ca. 1200 politiska fångarna som fortfarande saknades. Vidare etablerade han att kidnappning av människor som sedan försvann var tvunget att anses som ett permanent brott trots amnestier eller preskriptionstid fram tills dess att den saknade personens uppehållsplats var bestämd. Därefter åtalade Guzmán ett stort antal medlemmar ifrån försvarsmakten. Genom sitt arbete lyckades Guzmán öppna upp en helt ny väg för rättvisa och inspirera andra domare att ta ansvar för liknade fall i Chile och i andra länder.

"Det är viktigt att hitta vägar att upprätthålla nationella och internationella lagar och främja ansvarsskyldighet för allvarliga övergrepp mot mänskliga rättigheter och nationers ansvar där brott har begåtts, men även för det internationella samfundet, för att kunna etablera rättvisa, för att kunna säkerställa vittnesskydd och för att undvika straffrihet. Åtal mot Pinochet som samtidigt kom från Spanien, Frankrike, Belgien, Schweiz och Italien är det bästa exemplet på när man samarbetar för rättvisa; ett underbart prejudikat där länder uppfyller sin plikt och tar sitt ansvar att skydda. Internationell rätt måste avskräcka regimer från att begå oerhörda brott mot sin egen befolkning, vi kan inte låta historien upprepar sig själv", säger Caroline Edelstam, ordförande i Edelstamprisets jury och medgrundare av Stiftelsen Harald Edelstam.

Motivering

Edelstamprisets jurys motivering att ge domare Juan Guzmán Tapia från Santiago Edelstampriset är: domare Juan Guzmán var den först utsedda domaren i Chile att besluta om de kriminella åtal som lämnades in gällande den tidigare diktatorn Augusto Pinochet Ugarte. På förhand framstod det som orimligt att Guzmán, som en konservativ domare, skulle ta

uppdraget på allvar, men dessa förväntningar visade sig snart vara felaktiga. Alltmer rörd av de intervjuer han gjorde med offren och de överväldigande bevisen han upptäckte mot general Pinochet, genomgick domaren en personlig process av förståelse av vad som hänt och han lyckades slutligen att övertala den högsta domstolen i Chile att häva Pinochets immunitet. Vidare, åtalade Guzmán den tidigare diktatorn på grunder av kidnappning och mord. Han genomförde undersökningar i hela landet för att kvarlevor av de ca. 1200 politiska fångarna som fortfarande saknas. Han etablerade vidare att kidnappning av människor som sedan försvann var tvunget att anses som ett permanent brott trots amnestier eller preskriptionstid fram tills dess att den saknade personens uppehållsplats var bestämd. Därefter åtalade Guzmán ett stort antal medlemmar ifrån försvarsmakten. Trots personliga hot, öppnade domare Guzmán upp en helt ny väg för rättvisa i Chile, vilket många andra domare har följt fram tills idag. Stiftelsen Harald Edelstam ser behovet av internationell lagstiftning som främjar ansvarsskyldighet för allvarliga övergrepp mot mänskliga rättigheter och nationers ansvar där brott har begåtts, men även för det internationella samfundet, för att kunna etablera rättvisa, kunna säkerställa vittnesskydd och för att undvika straffrihet. Vi kan inte låta historien upprepa sig själv.

Edelstampriset

Edelstampriset (The Edelstam Prize) är ett Sverigebaserat, internationellt monetärt pris som delas ut av Stiftelsen Harald Edelstam. Edelstampriset delas ut för exceptionella insatser och stort civilkurage till försvaret av de mänskliga rättigheterna.

Edelstampriset är uppkallat efter den svenske diplomaten och ambassadören Harald Edelstam. Han utmärkte sig som diplomat genom sin kompetens, sitt mod och sitt civilkurage in kampen och försvaret av de mänskliga rättigheterna. Edelstam var en tidig förespråkare och symbol för vad som idag kallas "R2P - Responsibility to Protect", en diplomati engagerad i försvaret av de mänskliga rättigheterna och hans minnesvärda handlingar bidrog till att rädda mer än tusen liv. Harald Edelstam är mest känd för att ha räddat livet på ett stort antal människor under och efter Augusto Pinochets militärkupp i Chile 1973. Edelstam är även känd för att under andra världskrigets senare del ha räddat livet på ett hundratal norska motståndsmän och judar i det naziokuperade Norge.

Pristagare till Edelstampriset kan vara enskilda personer eller personer som representerar en regering eller en nationell eller internationell organisation, som i handling har agerat i Harald Edelstams anda i ett land/länder där brott mot mänskliga rättigheter har begåtts, enligt internationell lag, av en regim eller annan stark maktutövare. De ska ha visat stor förmåga att snabbt analysera en komplex situation och hitta vägar, även på ett okonventionellt och kreativt sätt, för att i praktisk handling försvara mänskliga rättigheter och ska i en sådan svår eller tumultartad situation ha handlat på ett sätt som haft avgörande betydelse för många utsatta människor eller direkt räddat människors liv. Civilkuraget är en central parameter i urvalet av en vinnande kandidat.

Jury

Caroline Edelstam, barnbarn till Harald Edelstam och medgrundare av Edelstampriset är ordförande i den internationella prisjuryn. Andra medlemmar i juryn är domare **Shirin Ebadi** som tilldelades Nobels Fredspris 2003 för hennes insatser för demokrati och mänskliga rättigheter, Moçambiques tidigare premiärminister, **Pascoal Mocumbi**, dr. **Philp Alston**, FN:s specialrapportör extrem fattigdom och mänskliga rättigheter, dr. **Luis Moreno-Ocampo**, tidigare chefsåklagare i internationella brottmålsdomstolen (ICC), tidigare domare **Baltasar Garzón**, som arbetade för Spaniens centrala brottmålsdomstol och som konsekvent kämpar för de mänskliga rättigheterna. Baltasar Garzón är mest känd för att han angav den chilenske presidenten, general Augusto Pinochet, för de påstådda dödsfallen och tortyr av spanska medborgare.

För ytterligare information, vänligen kontakta

Caroline Edelstam, medgrundare av och ordförande i Stiftelsen Harald Edelstam

Tel: +46 (0)706 98 72 23, e-post: caroline.edelstam@edelstamprize.org

Webb: www.edelstamprize.org / www.edelstam.org